

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ _ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Ημερ/νία:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΤΜΗΜΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 :Η εποχή του Διαφωτισμού

Εξελίσξεις στην Ευρώπη κατά τον 17^ο και τον 18^ο αι.

Οικονομικές μεταβολές

Στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα στην Ευρώπη σημειώθηκαν:

- Θεαματική αύξηση του πληθυσμού.
- μεταβολές στην αγροτική οικονομία (**αγροτική επανάσταση**).
- ανάπτυξη του εμπορίου (Ευρώπη → Αφρική → Αμερική → Ευρώπη = τριγωνικό εμπόριο) και συσσώρευση κεφαλαίων.
- μεταβολές στην παραγωγική διαδικασία → εκβιομηχάνιση (α' φάση **βιομηχανικής επανάστασης**: 1750 – 1780 στη Μ. Βρετανία)

Κοινωνικές μεταβολές

- **Αριστοκράτες**: προσπαθούν να διαφυλάξουν τα προνόμιά τους.
- **Αστική τάξη**: ενισχύει διαρκώς τη θέση της.
- **Αγρότες και ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα**: ζουν σε άθλιες συνθήκες.

Πολιτική κατάσταση

- Ευρώπη: απόλυτη μοναρχία.
- Μ. Βρετανία: πολιτικά δικαιώματα για τις οικονομικά ισχυρές τάξεις ως αποτέλεσμα της ένδοξης επανάστασης του 1688.

Πνευματικές εξελίξεις

Πρόοδος των φυσικών επιστημών – Πρωτοπόροι:

- Φράνσις Μπέικον: κάθε επιστημονική θέση πρέπει να επαληθεύεται με πείραμα.
- Ρενέ Ντεκάρτ: η συστηματική αμφιβολία οδηγεί στην αληθινή γνώση.
- Τζον Λοκ: Οι άνθρωποι έχουν απαραβίαστα φυσικά δικαιώματα.
- Ισαάκ Νεύτων: νόμος της παγκόσμιας έλξης - το σύμπαν λειτουργεί με βάση φυσικούς νόμους.

Το κίνημα του Διαφωτισμού

Θεμελιακές θέσεις των διαφωτιστών:

- απόρριψη κάθε αυθεντίας
- κριτική υφιστάμενης γνώσης
- αποδοχή λογικής για την ερμηνεία του κόσμου (ορθολογισμός)
- πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να προοδεύει συνεχώς

Χρόνος και χώρος εκδήλωσης - Εκπρόσωποι του Διαφωτισμού:

- τέλη 17^{ου} αι. / Αγγλία / Νεύτων – Λοκ
- 18^{ος} αι. / Γαλλία / Βολτέρος – Ρουσώ – Ντιντερό – Μοντεσκιέ
- 18^{ος} – 19^{ος} αι. / Υπόλοιπη Ευρώπη / Καντ – Κοραής
- 18^{ος} – 19^{ος} αι. / Υπόλοιπος κόσμος / Φραγκλίνος

Διαφωτισμός και πολιτική:

Επίδραση του Διαφωτισμού σε:

- αμερικανική (1774) και γαλλική (1789) επανάσταση
- φωτισμένη δεσποτεία
- σύγχρονες δημοκρατίες.

Βασικές θέσεις του Διαφωτισμού στην πολιτική:

- **Φυσικά δικαιώματα** (ζωής, ιδιοκτησίας, ισότητας, ελευθερίας σκέψης και έκφρασης)
- **Κοινωνικό συμβόλαιο** / Τζον Λοκ
- **Γενική βούληση** / Ρουσώ
- **Διάκριση των εξουσιών** / Μοντεσκιέ / διακριτοί φορείς εξουσίας:
 - ➔ Εκτελεστική εξουσία = η κυβέρνηση
 - ➔ Νομοθετική εξουσία = η βουλή
 - ➔ Δικαστική εξουσία = οι δικαστές

Διαφωτισμός και θρησκεία:

- **Ντεϊσμός:** θρησκευτικό δόγμα που πρέσβευε ότι ο θεός έπλασε τον κόσμο, αλλά δεν παρεμβαίνει στη λειτουργία του.
- Αυστηρή κριτική στην καθολική εκκλησία.
- **Ανεξιθρησκία.**

Διαφωτισμός και εκπαίδευση:

Ρουσό / «Αιμίλιος» / κατάργηση της αυθεντίας του δασκάλου → προσωπική αναζήτηση του διδασκόμενου.

Διαφωτισμός και οικονομία

- **Φυσιοκρατία** / Κενέ / φυσική λειτουργία της οικονομίας
- **Οικονομικός φιλελευθερισμός** / Άνταμ Σμιθ / το κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει παρά ελάχιστα στην οικονομική ζωή.

Η Εγκυκλοπαίδεια

Συλλογικό έργο 33 τόμων, με πρωτεργάτες τους Ντιντερό και Ντ' Αλαμπέρ, που συνοψίζει τις ιδέες του Διαφωτισμού.

Η διάδοση των ιδεών του Διαφωτισμού

Οι διαφωτιστικές ιδέες διαδόθηκαν αρχικά στα ανώτερα μορφωμένα κοινωνικά στρώματα και μέσα από εκλαϊκευτικά βιβλία έγιναν γνωστές και στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ :

- 1) Τί ονομάζουμε Διαφωτισμό;
- 2) Ποιες ήταν οι εξελίξεις στην Ευρώπη του 17^{ου} & 18^{ου} αι. που οδήγησαν στο κίνημα του διαφωτισμού;
- 3) Ποιες ήταν οι κοινές απόψεις των Διαφωτιστών;
- 4) Ποιοι ήταν οι κορυφαίοι διαφωτιστές ή φιλόσοφοι;
- 5) Είχε ο Διαφωτισμός σχέση με την πολιτική;
- 6) Τί πίστευε ο Διαφωτισμός για τα φυσικά δικαιώματα;
- 7) Τί λέει η θεωρία του «κοινωνικού συμβολαίου» που διατύπωσε ο Λοκ;
- 8) Ποιες ήταν οι πολιτικές απόψεις του Ρουσό;
- 9) Τί είναι η διάκριση των εξουσιών που εξέφρασε ο Μοντεσκιέ;
- 10) Εφαρμόστηκαν οι πολιτικές απόψεις του Διαφωτισμού;
- 11) Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για τη θρησκεία;
- 12) Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για την εκπαίδευση;
- 13) Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για την οικονομία;
- 14) Τί ήταν η Εγκυκλοπαίδεια;
- 15) Σε ποιες κοινωνικές ομάδες διαδόθηκαν οι ιδέες του Διαφωτισμού;

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΙΣΤΟΛΟΓΙΑ: - <http://istgym.pblogs.gr/2010/09/enothta-1h-h-epohh-toy-diafwrtismoy.html>

(παρουσίαση ενότητας)

<https://www.youtube.com/watch?v=O-vYmHuGt38> Μιά φορά κι έναν καιρό ο άνθρωπος - 20 Ο αιώνας του

Διαφωτισμού (σειρά κινουμένων σχεδίων)

https://e-rodotos.blogspot.gr/2014/09/blog-post_93.html Η εποχή του Διαφωτισμού - Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Καρικατούρα του 18ου αιώνα που αναπαριστά την τρίτη τάξη στην Γαλλία σε πλήρη εκμετάλλευση, να έχει στους ώμους της τις υπόλοιπες δύο τάξεις

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Τί ονομάζουμε Διαφωτισμό;

Διαφωτισμό ονομάζουμε το κίνημα που πρωτοεμφανίστηκε στην Αγγλία στο τέλος του 17ου αιώνα, κορυφώθηκε στη Γαλλία τον 18ο αιώνα και εξαπλώθηκε μέσα και έξω από την Ευρώπη.

Ποιες ήταν οι κοινές απόψεις των Διαφωτιστών;

- α) απόρριψη κάθε αυθεντίας
- β) κριτική σε κάθε γνώση
- γ) «μόνο η λογική μπορεί να ερμηνεύσει με ασφάλεια τον κόσμο»
- δ) «ο άνθρωπος μπορεί να προοδεύει διαρκώς»

Ποιοι ήταν οι κορυφαίοι διαφωτιστές ή φιλόσοφοι;

Ο Ρουσό, ο Βολτέρος, ο Ντιντερό, ο Μοντεσκιέ, ο Ντ'Αλαμπέρ και άλλοι.

Είχε ο Διαφωτισμός σχέση με την πολιτική;

Ο Διαφωτισμός ήταν κίνημα βαθύτατα πολιτικό, καθώς τον χρησιμοποίησε η ανερχόμενη αστική τάξη για να διεκδικήσει συμμετοχή στην εξουσία.

Τί πίστευε ο Διαφωτισμός για τα φυσικά δικαιώματα;

Τα φυσικά δικαιώματα προβλήθηκαν τόσο από τους Διαφωτιστές, όσο και από την αστική τάξη. Για τους Διαφωτιστές όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα ζωής, ιδιοκτησίας (σε αυτό επέμενε και η αστική τάξη), ισότητας απέναντι στο νόμο, ελευθερίας σκέψης και έκφρασης. Κανείς δε μπορεί να τους τα αφαιρέσει.

Τί λέει η θεωρία του «κοινωνικού συμβολαίου» που διατύπωσε ο Λοκ;

Τα άτομα δέχτηκαν να παραχωρήσουν ορισμένες από τις ελευθερίες τους προκειμένου να συμβιώσουν. Έτσι έγινε μια συμφωνία, ένα κοινωνικό συμβόλαιο μεταξύ των πολιτών και του κράτους. Αν το κράτος παραβεί τους όρους του συμβολαίου και γίνει τυραννικό, τότε οι άνθρωποι μπορούν να αντισταθούν, δηλαδή να επαναστατήσουν.

Ποιες ήταν οι πολιτικές απόψεις του Ρουσό;

Ο Ρουσό υποστήριζε πως η πολιτική εξουσία πρέπει να βρίσκεται στα χέρια του λαού και όχι κάποιου ηγεμόνα. Επίσης μίλησε για τη γενική βούληση (τη σύνθεση των ατομικών βουλήσεων, που εκφράζει το κοινό συμφέρον). Η γενική βούληση εκφράζεται με τη συμμετοχή του λαού στην εξουσία.

Τί είναι η διάκριση των εξουσιών που εξέφρασε ο Μοντεσκιέ;

Ο Μοντεσκιέ είπε πως η εξουσία δεν πρέπει να ασκείται από έναν άνθρωπο. Η εκτελεστική (η εφαρμογή των νόμων) πρέπει να ασκείται από την κυβέρνηση, η νομοθετική εξουσία (η δημιουργία νόμων) πρέπει να ασκείται από τη βουλή και η δικαστική εξουσία (ο έλεγχος για την τήρηση των νόμων) από τα δικαστήρια. Έτσι δε θα συγκεντρώνεται η εξουσία στα χέρια ενός ανθρώπου που θα μπορεί να την καταχραστεί.

Εφαρμόστηκαν οι πολιτικές απόψεις του Διαφωτισμού;

Ορισμένοι μονάρχες εφάρμοσαν κάποιες από τις ιδέες του Διαφωτισμού (π.χ. περιορισμός της εξουσίας των ανώτερων τάξεων, λήψη κοινωνικών μέτρων, φροντίδα για τα Γράμματα και τις Τέχνες) προκειμένου να ισχυροποιηθούν στην εξουσία. Το πολίτευμα στις χώρες αυτές δεν ονομαζόταν πια απόλυτη μοναρχία, αλλά φωτισμένη δεσποτεία. Κάποιοι από τους μονάρχες που την εφάρμοσαν ήταν ο Φρειδερίκος Β' της Πρωσίας, η Μαρία Θηρεσία της Αυστρίας και ο γιός της Ιωσήφ, καθώς και η Αικατερίνη η Β' της Ρωσίας. Η επίδραση των απόψεων του Διαφωτισμού θα φανεί όμως κυρίως στην αμερικανική και τη γαλλική επανάσταση που θα ξεσπάσουν αργότερα.

Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για τη θρησκεία;

Οι περισσότεροι Διαφωτιστές ήταν ντεϊστές και κάποιοι άλλοι άθεοι. Έκαναν αυστηρή κριτική στην

καθολική εκκλησία και ζητούσαν ανεξιθρησκία.

Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για την εκπαίδευση;

Η εκπαίδευση για τους Διαφωτιστές ήταν ένα μέσο για την πρόοδο του ανθρώπου. Ο Ρουσό στο έργο του «Αιμίλιος» υποστήριξε ότι ο δάσκαλος δεν πρέπει να λειτουργεί ως αυθεντία, αλλά πρέπει να θέτει ερωτήματα στον μαθητή προκειμένου αυτός να ανακαλύψει την απάντηση.

Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για την οικονομία;

Μερικοί Γάλλοι οικονομολόγοι υποστήριζαν τη φυσιοκρατία (η οικονομία θα πρέπει να αφεθεί να λειτουργήσει «φυσικά» χωρίς να παρεμβαίνει το κράτος). Αυτοί ονομάστηκαν φυσιοκράτες. Κύριος εκπρόσωπός τους ήταν ο Γάλλος οικονομολόγος Κενέ. Στην Αγγλία αναπτύχθηκε ο οικονομικός φιλελευθερισμός από τον Άνταμ Σμίθ (το κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει παρά ελάχιστα στην οικονομία).

Τί ήταν η Εγκυκλοπαίδεια;

Ήταν ένα συλλογικό έργο 33 τόμων, όπου οι Διαφωτιστές παρουσίασαν όλες τις νέες ιδέες τους. Πρωτεργάτες της ήταν οι Γάλλοι Ντιντερό και Ντ'Αλαμπέρ.

Σε ποιες κοινωνικές ομάδες διαδόθηκαν οι ιδέες του Διαφωτισμού;

Αρχικά στα ανώτερα μορφωμένα στρώματα, αργότερα όμως και στον απλό λαό μέσα από εκλαϊκευμένα βιβλία.

Αποφθέγματα του Βολταίρου (3)

- Προς την αθανασία συνήθως πάνε με πολύ λίγες αποσκευές.
- Η ευχαρίστηση του να κυβερνάς θα πρέπει σίγουρα να είναι εξαιρετική, αν μπορούμε να κρίνουμε από τους τόσους πολλούς που θέλουν να κυβερνήσουν.
- Για να μπορέσεις να αλυσοδέσεις τον όχλο, πρέπει να φαίνεται ότι φοράς τις ίδιες αλυσίδες.
- Δεν γνωρίζω κανένα λαό που πλούτισε ύστερα από μια νίκη σ' έναν πόλεμο.
- Η αμφιβολία είναι η αρχή της σοφίας.
- Για να πετύχεις σ' αυτόν τον κόσμο, μόνο η ανοησία δεν αρκεί, χρειάζονται και καλοί τρόποι.